

Władysław Zalewski, Jerzy Gadomski

Aleksandra Bogdanowska
(1932-1989)

Ochrona Zabytków 42/3-4 (166-167), 288-289

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aleksandra Bogdanowska (1932–1989)

W dniu 15 stycznia 1989 zmarła w Krakowie mgr Aleksandra Bogdanowska, artysta plastyk, wybitny i zasłużony konserwator dzieł sztuki, członek Zarządu Sekcji Konserwacji Związku Polskich Artystów Plastyków, wieloletni kierownik Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki PP Pracowni Konserwacji Zabytków w Krakowie, rzeczoznawca Ministerstwa Kultury i Sztuki w zakresie konserwacji zabytków.

Urodzona 18 kwietnia 1932 r. w Krakowie jako córka Stanisława i Janiny Augustynków przez całe życie związana była z rodzinnym miastem. Po złożeniu egzaminu dojrzałości w krakowskim Liceum im. Królowej Wandy rozpoczęła w 1951 r. studia na tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych. Po dwóch latach tzw. studium ogólnego, gdy przyszła pora wyboru kierunku zawodowego, bez wahania zdecydowała się na Wydział Konserwacji, na nim zaś wybrała specjalizację w zakresie konserwacji malarstwa. W 1957 r. uzyskała dyplom artysty plastyka konserwatora i rozpoczęła pracę w krakowskim Oddziale Pracowni Konserwacji Zabytków. Od 1961 r. pełniła tam funkcję zastępcy kierownika Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki, a w latach 1968–1975 kierownika tejże Pracowni. Zarówno wówczas, jak i później dopełniała wykształcenie zawodowe, uczestnicząc w studiach podyplomowych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (1972) i na Uniwersytecie Jagiellońskim (1978). Po odejściu z PKZ w 1975 r. nieprzerwanie uprawiała działalność konserwatorską, czynnie uczestniczyła w pracach Zarządu Sekcji Konserwacji w krakowskim oddziale Związku Polskich Artystów Plastyków, pełniła funkcję rzeczoznawcy z ramienia Ministerstwa oraz członka komisji artystycznych. Odznaczona była złotą odznaką „Za Opiekę nad Zabytkami” (1971) i Złotym Krzyżem Zasługi (1972).

Lista Jej dokonań na polu konserwacji dzieł sztuki w Polsce i za granicą obejmuje blisko 50 większych realizacji, wśród których — zgodnie z zawodową specjalizacją — wyróżniały się prace z zakresu konserwacji zabytków malarstwa ściennego, sgraffita i malarstwa sztalugowego. Działalność w dziedzinie konserwacji malarstwa ściennego rozpoczęła od udziału w prowadzonej przez zespół PKZ konserwacji bizantyńsko-ruskich malowideł z XV w. w kolegiacie wiślickiej (1959–1969); kolejne ważniejsze prace w tym zakresie, przeważnie zespołowe, prowadziła w krakowskim domu przy ul. Sławkowskiej 13/15, w jugosłowiańskiej cerkwi w Piva (przenoszenie malowideł z XVI w. na nowe podłoże), w domu przy Rynku 20/21 w Tarnowie (malowidła z XVI w.), w kościele Filipinów w Studziannie-Poświętnem (freski Adama Swacha z XVIII w.). W grupie konserwowanych przez Nią malowideł z XIX i XX w. znalazły się dekoracje ścienne we wnętrzach domów i w hotelu „Francuskim” w Radomiu, w zamku w Żywcu, w sali balowej zamku w Niedzicy, w krakowskiej „Jamie Michalika”, a także w auli uniwersyteckiego Collegium Novum w Krakowie. Prowadziła też poszukiwawcze badania tynków i warstw malarskich, m.in. w kompleksie domów przy ul. Kanoniczej w Krakowie, na zamku w Wiśniczu, w romańskim kościele w Gieble i w gotyckich kościołach w Olkuszu oraz Luborzycy.

Była najwybitniejszą w kraju specjalistką w zakresie konserwacji sgraffita. Swoje umiejętności w tej dziedzinie doskonała za granicą, utrzymując kontakty zawodowe z kolegami czeskimi i wizytując ważniejsze realizacje konserwatorskie w Pradze, Slavonicach i Prahaticach (1965). Nabywane stopniowo doświadczenia pozwoliły Jej na udoskonalenie dawnych i wypracowanie własnych metod, które znalazły praktyczne zastosowanie w czasie konserwacji zespołów malarstwa sgraffitowego w Slavonicach, Krasiczynie, Szydłowcu, Legnicy, Bierawie i na budynku Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Krakowie.

Osobny rodzaj malarstwa ściennego w Jej dorobku konserwatorskim stanowią dekoracje malarskie drewnianych stropów (dom przy Małym Rynku 7 w Krakowie) i polichromie drewnianych kościołów: w Rzepienniku Biskupim, Łętowni, Dalewicach i w skansenie w Lipowcu (kościół z Ryczowa).

W dziedzinie malarstwa sztalugowego do najważniejszych zaliczyć należy konserwacje gotyckich obrazów tablicowych z Chobrzan, Jakubkovic, Lipnicy Murowanej i tzw. *Madonny Ab igne* z Kalisza (która była ostatnią ukończoną przez Nią pracą), a także obrazów nowożytnych w Imbramowicach i klasztorze Klarysek w Krakowie, przede wszystkim zaś — wielkiej kurtyny Henryka Siemiradzkiego w krakowskim Teatrze Słowackiego.

Dla pełnego obrazu Jej wielostronnych umiejętności i zainteresowań wymienić trzeba konserwacje drewnianych elementów wyposażenia wnętrz kościelnych: ołtarzy, ambon i chórów muzycznych we Frydmanie, Rzepienniku Biskupim, Łękach oraz Imbramowicach, wreszcie prace przy polichromowanej rzeźbie drewnianej, m.in. przy tryptyku w Mogile i późnogotyckiej grupie *Ukrzyżowania* w krakowskim kościele Św. Marka. Niektóre z Jej prac, wśród nich konserwacja krucyfiksu z domu „Pod Krzyżem” w Krakowie, miały charakter społeczny.

Wyniki praktycznej działalności i teoretyczne poglądy formułowała w publikacjach na temat estetycznych aspektów malarskiego uzupełniania obrazów tablicowych (Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Seria B, t. XXVII, 1970, s. 44–47), dokumentacji konserwatorskiej (tamże, t. XXXIV, 1973, s. 92–99) i metod konserwacji sgraffita (*Dysputy konserwatorskie 1. Problemy konserwacji malowideł ściennych w województwach jeleniogórskim i legnickim*. Kraków 1979, s. 34–38).

Wrażliwa na piękno wielkie i małe, odnajdywała je w tworcach natury i w najsłabszych owocach ludzkiej działalności: w krajobrazie, kształcie drzewa, w wiejskiej chacie i ludowej rzeźbie. W rodzinie i przez kolegów nazywana Aką, była człowiekiem prawego charakteru. Wyjątkowo pracowita, skromna i koleżeńska, bezinteresowna i prostolinijna, kierując zespołami starszych i młodszych kolegów, w niełatwych często warunkach — potrafiła łagodzić konflikty, dbając równocześnie o poziom wykonywanych zadań, za które była i zawsze czuła się odpowiedzialna. Miała w sobie szczególne ciepło koleżeńskiej przyjaźni, które bywa darem nielicznych. Dostrzegała niepowodzenia innych i w naturalnym odruchu występowała z inicjatywą niesienia pomocy tym, którzy tego potrzebowali. Los nie szczędził Jej ciężkich doświadczeń, wśród których strata syna należała do najtrudniejszych. Potrafiła jednak zachować pogodę, energię i młodzieńczy entuzjazm tak długo, jak długo pozwoliła Jej na to choroba; musiała się jej poddać dopiero w ostatnich tygodniach życia. Wszyscy, którzy Ją znali, pracowali z Nią lub tylko przelotnie się z Nią zetknęli, zachowają w sercach pamięć pełnej życia, zyciowej dla ludzi Aki.

Władysław Zalewski i Jerzy Gadomski